

Báró Radvánszky Albert (1880–1963)

Báró Radvánszky Albert evangélikus, földbirtokos, császári és királyi kamarás, a Johannita-rend lovagja. Örökös jogon a főrendiház tagja, koronaőr. Elnöke a Felvidéki Egyesületek Szövetségének és elnökhelyettese a Gyermekvédő Ligának. Tiszteletbeli doktora a pécsi Erzsébet-tudományegyetem teológia fakultásának.

A Radvánszky család zólyomradványi ágához tartozott. 1880. szeptember 11-én született; az akkor Verseghez tartozó Puszta-Varsányon. (Óregvarsány-puszta, később Óvarsány, jelenleg Kerekharaszt külterülete.) Itt volt birtoka és mintagazdasága.

A budapesti tudományegyetemen jogi államvizsgát tett, végbizonyítványt szerzett, ezután pedig elvégezte a magyaróvári gazdasági akadémiát. Az I. világháború előtt a szabadelvű, később a munkapárt tagja, 1905-től, huszonöt éves korában lett a főrendiház tagja, majd jegyzője volt.

1923. március 22-én választották meg egyetemes egyházi és iskolai felügyelőnek.

A közélet terén szerzett érdemeinek elismerésül a kormányzó 1930-ban az I. osztályú Magyar érdemkeresztrel tüntette ki.

1927-től felsőházi tag, majd 1935-től az Országgyűlés felsőházának alelnöke volt. 1942-ben koronaőrre választották.

Kik voltak a koronaörök? E tiszt a középkorban komoly méltóságnak számított, és a koronaörök még a két világháború között is jelentős közéleti funkciót tölthettek be. Mivel az akkori magyar alkotmányban a Szent Korona kiemelkedő szerepet játszott, két régi történelmi család sarját – egy katolikus és egy protestáns – választották koronaőrnek, a protestánsokon belül pedig váltakozva egyszer reformátust, majd evangélikust. 1928-ban pedig egy törvényi rendelkezés értelmében a korona őrzői közé került a mindenkor miniszterelnök is. A király nélküli királyság számára a korona nem elsősorban királyi ékszer volt, hanem az önálló államiság szimbóluma, elsőrendű történelmi és közjogi fontosságú ereklye. A koronaári tisztség békeidőben inkább reprezentatív funkció volt, de a II. világháború válságos éve alatt, amikor a jogrend és az alkotmányosság megingott, az ország függetlensége veszélybe került, nagy jelentőségűvé vált.

Tevékenyen részt vett a politikai, társadalmi és gazdasági életben: főtanácsosként, elnökként, iparvállalati igazgatósági tagként, szövetségek, egyesületek tisztségviselőjeként.

Felsőházi tagként 1943-ban részt vett a Kállay-kormány diplomáciai tapogatózásaiban, illetve 1944-ben a zsidómentésben, és közreműködött a Svéd Vöröskereszt fennhatósága alatt létrejött úgynevezett védett házak kialakításában. Külön tárgyalásokat folytatott a háborúból történő kilépésünk lehetőségéről. Radvánszky azért is küzdött – eredménytelenül –, hogy Budapestet Rómához és Bécshez hasonlóan nyilvánítsák „nyílt várossá”, és így csökkentsék a háború pusztításait.

1944 márciusában a szövetséges Németország megszállta hazánkat, bábkormányt erőltettek az ország élére. A függetlenség maradéka pedig akkor veszett el, amikor – az 1944. októberi megghiúsult fegyverszüneti és kiugrási kísérlet után – a Szálasi vezette nyilasok kerültek uralomra.

Radvánszky a nyilasuralmat illegitimnek tartotta, ezért nem jelent meg Szálasi november 4-i eskütételén (noha mint koronaőrnek a törvény szerint ott lett volna a helye). *Báró Perényi Zsigmonddal*, a katolikus koronaőrrel mégsem mondtak le tisztségükről, hanem megkísérelték a nyilasdiktatúra körülményei között védeni a drága nemzeti ereklyét. Annak érdekében, hogy a korona ne kerüljön illetéktelen kezekbe, illetve külföldre, azt tervezték, hogy Pannonhalmára viszik, és ott biztonságos helyen elrejtik. Tervüket azonban nem tudták megvalósítani, mert a nyilas kormány a Nemzeti Bank kincseivel együtt Veszprémbe, Kőszegre, majd onnan külföldre vitette a koronát.

Az ereklye sorsa innen már ismert: szerencsés módon nem sérült meg, a nyugati szövetségesek – az amerikaiak – kezébe került, akik 1978-ban adták vissza Magyarországnak. A koronaörök szerepe 1944 végén gyakorlatilag lezárult.

A háború után *Ordass Lajossal* együtt megpróbált ellenállni az egyre növekvő baloldali nyomásnak. Ennek következtében 1948. augusztus 24-én *Rákosi* rendőrsége azzal a koholt váddal tartóztatta le, hogy részt vett *Szálasi* eskütételén, és nem akadályozta meg a korona külföldre vitelét. Radvánszky a fogságban kényszer alatt lemondott egyetemes felügyelői tisztségéről. Idős kora és betegsége miatt hamarosan megszüntették fogva tartását. Kórházi ápolás után a Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület hűvösvölgyi anyaházába került.

Élete hátralevő részében az időközben Budai Szeretetotthonná váló intézményben élt csendes visszavonultságban. 1963. február 5-én hunyt el.

Az Ő adománya Heréden a szép, Luther-rózsával díszített oltárterítő-készlet, az oltári szent edények, a gyönyörű kiállítású Biblia, valamint a pesthidegkúti templom oltára, a rajta lévő hatalmas kereszttel. A hatvani templom felépítését is segítette nagyobb összegű adományaival. Emlékét máig egyetlen emléktábla őrzi, Heréd Község evangélikus templomában, ahol gyakran megfordult.

Emlékezetének ébrentartása, szerepének méltatása érdekében eddig nem sok minden történt. Egyháza ugyan 1956 decemberében, még életében rehabilitálta, de ezt a rendszerváltás után, 1992-ben meg kellett ismételni.